

כלימ שלובים

גליון מספר 05

כלים שלובים - בחירה כדרך חיים

איך הופכים בחירה לתהליך סדור ומעמיק? - המלצות למורה

1. הפכו את הבחירה לפעילות מפורשת - הדגישו את אפשרויות הבחירה השונות.
2. לוו את הבחירה בשיח מטה-קוגניטיבי - דברו עם התלמידים על חשיבות הבחירה, בקשו מהם לזהות הזדמנויות שבהן נותנים להם אפשרות לבחור, נהלו שיח על אודות האחריות שלהם בתהליך הבחירה ושיקולי הדעת שהם מפעילים בעת הבחירה.
3. צרו בחירה אמיתית ולא מס שפתיים - התלמידים צריכים להרגיש שהבחירה אכן נתונה בידם והיא מתאפשרת בין אפשרויות שונות במהותן.
4. היערכו מראש לבחירה - הכינו את מערך השיעור או יחידת הלימוד בצורה שתזמן אפשרויות בחירה מתאימות לתוכן ולמיומנויות שבבסיס הלמידה, היערכו גם לזמנים הנדרשים.
5. התאימו את אפשרויות הבחירה למאפייני התלמידים בכיתה.

למה חשוב לאפשר בחירה?

תיאוריית ההכוונה העצמית של ריצ'ארד ראין ואדוארד דסי (Rayn & Deci, 2000) מדברת על כך שלאדם יש צורך מולד בהכוונה עצמית ולא בהכוונה חיצונית. חלק מהותי מפיתוח ההכוונה העצמית הוא יכולתו של הלומד לבחור. על פי המחקר, תלמידים, שיש להם יכולת בחירה, מרגישים בעלי ערך רב יותר ובעלי יכולת לביטוי עצמי גבוה יותר. עקב כך תחושת האוטונומיה גדלה ואיתה המוטיבציה ותחושת האחריות.

היכולת לבחור מאפשרת לתלמיד ללמוד להכיר את עצמו טוב יותר, וללמוד להפעיל שיקול דעת מותאם בעת הבחירה. הבחירה מאפשרת למורה להתאים מענים שונים לתלמידים בכיתה ההטרורגנית, והיא תואמת לתפיסה וליישום של העיצוב האוניברסלי ללמידה - כולם בוחרים ולכולם מתאפשרת ההתאמה לצורכיהם, תלמידים מתקשים לצד תלמידים מחוננים ומצטיינים.

כלימ שלובים

גליון מספר 05

בחנו והעריכו כל שיעור שלכם באמצעות מגוון אפשרויות הבחירה שניתנו בו.

2. איקס-מיקס-דריקס של בחירה - לוחות בחירה

לוח בחירה במתודת האי-מיקס-מיקס-דריקס הוא ארגון גרפי שמאפשר לתלמידים לבחור כיצד הם רוצים ללמוד נושא או רעיון. הבחירה מאפשרת מתן מענה דיפרנציאלי לתלמידים בתחומי תוכן שונים באמצעות משימות מגוונות עם הנחיות כתובות ואפשרות בחירה. התלמיד בוחר איזו פעילות או אילו פעילויות להשלים.

הלוח יכול להיות מאורגן באופן מסוים לפי העדפה של המורה שמרכיב אותו.

לוח הבחירה יכול להיות מאורגן כך שהתלמיד חייב להשלים פעילות כלשהי לפני התקדמותו לפעילות הבאה, והוא יכול לאפשר בחירה אקראית של הלומד במשימה.

רמת הפעילויות יכולה להשתנות או להיות עקבית. אפשר לעשות שימוש בלוחות בחירה במהלך שיעור בודד כמטלה מתמשכת, כגון במהלך שבוע או חודש, או כמשימה ארוכת טווח.

6. הקפידו על מרחב בחירה מוגדר - בחירה פתוחה מדי מייצרת בלבול. הגדירו גבולות לבחירה - הסבירו מה נתון לבחירת התלמידים ומתי, ומה לא (המורה מובילה).

7. אפשרו בחירה בתחומים שונים - תוכן, תהליך, תוצר, סביבה, זמן ובחירה בדרך הצגת תוצרים / ביצוע המשימה.

8. עודדו את התלמידים לבחור גם באפשרויות המוציאות אותן מאזור הנוחות שלהם.

פרקטיקות במיקוד

1. "בוחרים כל הזמן"

הפכו את הבחירה לאורך חיים כיתתי וחפשו כל הזדמנות לאפשר אותה בין שתי אפשרויות לפחות. העמידו אפילו את הבחירה לבחירה (מה הייתם רוצים לבחור?), צרו הבחנה בין מקרים שבהם הכיתה השלמה צריכה לבחור (האם הכיתה מעדיפה לקיים השבוע הפוגות תנועתיות או הפוגות שעיקרן מנוחה) או בין בחירות הנתונות בידי התלמיד הבודד (איך אתה מעדיף להציג את המידע המצטבר - במלל או באיור?)

השתדלו לתת לתלמידים אלמנט כלשהו של בחירה גם במשימות חובה.

כלימ שלובים

גליון מספר 05

← התלמיד יכול לבחור את סדר ביצוע המטלות, כלומר את סדר הלימוד.

לצפייה בהדגמה של "איקס-מיקס-דריקס" אנא הכנסו [כאן](#) לסרטון של ברוריה אהרון, מחנכת כיתה ב' מבית ספר נוף השדות, קיבוץ נגבה.

3. משימות ח.ב.ר - חובה בחירה ורשות

בכל משימה יש לתת אפשרויות של חובה, בחירה ורשות.

איך זה מתבצע?

- ← מגדירים את מטרת הלוח ואת קהל היעד. הלוח יכול לשקף תהליכי למידה טרם לימוד נושא כלשהו בכיתה, במהלכו או בסופו. הוא יכול להתאים לשיעור בודד או לארגון למידה ארוכת טווח.
- ← מתכננים תשע משימות מגוונות רלוונטיות לעולמם של הלומדים ולתחומי העניין שלהם, הדורשות מיומנויות שונות, בדרגות קושי עולות ומותאמות לסגנונות למידה שונים.
- ← "משחקים" עם האפשרויות בבניית הלוח. לדוגמה, בלוח שנבנה לכל הכיתה אפשר לבחור במשימת חובה לכל התלמידים ולמקם אותה במרכז הלוח; אפשר למקם משימות נוספות לבחירה בשאר הלוח; אפשר לכוון את התלמידים לבחירת משימות במקומות מסוימים בלוח; אפשר לקבוע את מספר המשימות שעל התלמידים לעשות.
- ← מחלקים לתלמידים את הלוחות ומבהירים מה מייחד כל מטלה, כך שיוכלו לבצע בחירה מושכלת.
- ← מגדירים במידת הצורך תנאים לבחירת המשימות, למשל משימת חובה או משימה אחת לבחירה מתוך כל קבוצת משימות.

כלימ שלובים

גליון מספר 05

אפשרויות בחירה בארבעה ממדים

תוכן	תהליך	סביבה וזמן	תוצר
עומק התוכן; רמות שליטה של מיומנות; מורכבות המשימה; עומק ומורכבות של אסטרטגיות חשיבה מסדר גבוה	אופן הלימוד של רעיון או מושג. למשל: קריאת טקסט, צפייה בסרטון הסבר או למידה מתוך סימולציה או קומיקס, קריאת מקורות ראשוניים או צפייה במקורות ראשוניים, יצירת מקורות ראשוניים באמצעות צילום, ריאיון, ניסוי, תצפית, סקר, למידה דרך ערוצים דיגיטליים וכיו"ב.	אופי הלימוד - למידה עצמית, בזוג או בקבוצה, בחירת חברי הצוות. מקום - בכיתה ייעודית, במסדרון, בחצר, מחוץ לכותלי בית הספר. סדר המשימות.	הדרך בה התלמיד מארגן את החומר הנלמד. למשל: מפת מושגים, תרשים זרימה, ציר זמן, הרצאה קצרה, קולאז', סרטון, פודקאסט, קומיקס, ריקוד, המצאה, שיר, סיפור, מיצג חזותי, תערוכה וכיו"ב.

כלימשלובים

גליון מספר 05

ההמלצה היא שהתלמידים יתנסו במהלך שבוע הלימודים באפשרויות בחירה בממדים השונים.

הבחירה יכולה להתבטא בדרכים מגוונות נוספות, כגון:

- ← בחירה בין קורסים או תוכניות העשרה;
- ← בחירה בנושאים לעבודה אישית ו/או קבוצתית;
- ← בחירה בתפקידים או במשימות בכיתה או בקבוצה;
- ← בחירה בפעילויות המתרחשות בבית הספר, כגון יעד לטיול.

לקריאה נוספת:

- ← לוחות בחירה ומתודת האיקס-מיקס-דריקס, המרחב הפדגוגי, פורטל עובדי הוראה
- ← לוחות בחירה - כלי המאפשר אוטונומיה בלמידה, פדגוגיה היברידית מצמיחה, הקמפוס הווירטואלי של אורט ישראל